De Waarde en het perspectief van Stichting Mijn tuin Jouw tuin

Jan Hassink

rapport 360
mei 2020

Wetenschapswinkel

De Waarde en het perspectief van Stichting Mijn tuin Jouw tuin

Jan Hassink

rapport 360
mei 2020

Colofon

Titel	De Waarde en het perspectief van Stichting Mijn tuin Jouw tuin
Trefwoorden	moestuineren; sociaal kapitaal; empowerment; gezondheid; voeding; waarde; verdienmodel
Keywords	community garden; social capital; empowerment; health; food; value; business model
Opdrachtgever	Stichting MijntuinJouwtuin
Projectuitvoering	Jan Hassink
Projectcoördinatie	Jan Hassink
Financiële ondersteuning	Wageningen Wetenschapswinkel
Begeleidingscommissie	Gert Jan Kraan (Beleidsmedewerker gemeente Barneveld) Hazel Hageman (Malkander welzijnsorganisatie Ede) Patricia vd Haak (Transitiereizen) Hester Bats (Spectrum) Willeke Heijkoop (Projectmedewerker Welzijn Barneveld) Edwin Oosterom (Coördinator Mijn tuin Jouw tuin Ede) Edwin Gorissen (Mijn tuin Jouw tuin) Ida Gorissen (Mijn tuin Jouw tuin) Mark Verwoerd (Bestuurslid Mijn tuin Jouw tuin) Gert Kamphuis (Bestuurslid Mijn tuin Jouw tuin)

Fotoverantwoording	De foto's zijn vervaardigd door MijntuinJouwtuin.
Vormgeving	Wageningen University & Research, Communication Services
Druk	RICOH, 's-Hertogenbosch
Bronvermelding	Verspreiding van het rapport en overname van gedeelten eruit worden aangemoedigd, mits voorzien van deugdelijke bronvermelding
ISBN	978-94-6395-406-8
DOI	https://doi.org/10.18174/521610

Wageningen, Wetenschapswinkel rapport 360

Rapportnummer 360

Dr.Ir. Jan Hassink
Wageningen, mei 2020

Stichting MijntuinJouwtuin

Stichting Mijn tuin Jouw tuin gelooft dat mensen groeien door van betekenis te zijn voor de ander. Daarom bemiddelt Mijn tuin Jouw tuin graag tussen enthousiaste tuineigenaars, tuiniers, tuincoaches, tuincoördinatoren en buurtbetrokkenen om samen te werken in de achtertuin.

Delen, duurzaamheid, groei en gelijkwaardigheid zijn hierbij kernwaarden.

De moestuin activiteiten vinden plaats in Ede en Barneveld

**Wageningen Plant Research
Agrosystems Research**

Postbus 16
6700 AA Wageningen
(0317) 48 07 00

Agrosysteemkunde is onderdeel van Wageningen Plant Research. Medewerkers van Agrosysteemkunde werken onder andere aan een gezonde leefomgeving met voldoende voedsel en behoud van biodiversiteit.

**Wageningen University & Research
Wetenschapswinkel**

Postbus 9101
6700 HB Wageningen
(0317) 48 39 08
wetenschapswinkel@wur.nl

Maatschappelijke organisaties zoals verenigingen en belangengroepen, die niet over voldoende financiële middelen beschikken, kunnen met onderzoeksvragen terecht bij de Wageningen Wetenschapswinkel. Deze biedt ondersteuning bij de realisatie van onderzoeksprojecten. Aanvragen moeten aansluiten bij de werkgebieden van Wageningen University & Research: duurzame landbouw, voeding en gezondheid, een leefbare groene ruimte en maatschappelijke veranderingsprocessen.

Inhoud

Dankwoord	7
1 Inleiding	9
2 Onderzoeksvragen van MtJt	11
3 Aanpak van het onderzoek	13
4 Perspectievolle ontwikkelingsrichting	19
Literatuur	21

Dankwoord

Wij willen Corné Berkheij, Esther Cruijssen, Alinda LoMonaco, Cheryl Pasman, Yvon Tijhuis, Daniëlle Vermond en Kim Vogtschmidt studenten ACT team 1874, Renee Spierings, studente Health and Society en Sander Malkus, student Management, Economics and Consumer Studies, hartelijk bedanken voor hun bijdragen aan dit wetenschapswinkel project.

1 Inleiding

Het project Mijn tuin Jouw tuin (MtJt) is gestart in februari 2015. MtJt is een inspirerend initiatief dat is ontwikkeld door Edwin en Ida Gorissen. Mensen die vanwege uiteenlopende redenen niet meer in staat zijn om hun tuin te onderhouden, kunnen hun tuin aanbieden aan het project. Vervolgens wordt de tuin veranderd in een moestuin waar buurtbewoners kunnen moestuinieren. Oorspronkelijk was het principe dat mensen die een steuntje in de rug kunnen gebruiken aan de slag gaan in de achtertuin van mensen die hun tuin niet meer kunnen onderhouden. De tuiniers onderhouden de tuin en mogen de oogst zelf gebruiken. Wat over is aan groenten gaat naar de voedselbank of een ander goed doel. Elke tuinier krijgt vanaf 25m² om te gebruiken. In 2017 waren er 3 tuinen in Barneveld met 10 tuiniers en 2 tuinen met 2 tuiniers in Ede. Zowel in Ede als in Barneveld is een coördinator die de praktische zaken regelt en zorgt voor een goede matching tussen tuinaanbieder en tuiniers. Edwin de initiator van Mijn tuin Jouw Tuin is intermediair en zorgt voor een goede matching tussen tuinaanbieders en tuiniers. In Barneveld is een groep vrijwilligers met veel tuinervaring betrokken bij het project. Zij komen op de woensdagavond of zaterdagochtend bij elkaar en geven ondersteuning aan de tuiniers die vaak kennis over tuinieren missen. Tevens hebben zij de mogelijkheid zelf een stukje moestuin te bewerken. De doelgroep is verbreed en inmiddels mag iedereen die dat leuk vindt aan de slag gaan in een tuin. De focus ligt op verbinding met moestuinieren als het middel. De insteek is dus niet de zorg maar de sociale meerwaarde van MtJt. Hierbij wil MtJt een aantal waarden centraal laten staan zoals inclusiviteit en gelijkwaardigheid. MtJt wil ondersteuning bieden waar nodig, maar geen 'zorg' bieden omdat dit deelnemers in de rol van 'cliënt' zet.

2 Onderzoeksvragen van MtJt

De eerste ervaringen met MtJt waren positief. De ambitie was het initiatief te professionaliseren en een professionele organisatie op te starten. MtJt is met verschillende gemeenten en maatschappelijke organisaties in gesprek gegaan om ook in andere gemeenten te starten en om meer structurele financiering rond te krijgen.

Er liggen verschillende vragen en uitdagingen waarvoor MtJt ondersteuning en externe kennis nodig heeft om de juiste vervolgstappen te kunnen zetten. In overleg met MtJt is gekozen om de volgende vragen uit te diepen.

- Wat is de betekenis van MtJt voor tuineigenaren en moestuiniers?
- Wat is de waarde van MtJt voor stakeholders en hoe kan deze gebruikt worden in de verdere ontwikkeling van het project?
- Zijn er mogelijkheden om een duurzaam businessmodel te ontwikkelen om het initiatief stevig neer te zetten en er voor coördinatoren en projectontwerper een inkomen uit te kunnen halen?

3 Aanpak van het onderzoek

De eerste vraag Wat is de meerwaarde voor tuineigenaren en moestuiniers is opgepakt door zeven studenten die in het kader van een Academic Consultancy Training literatuur onderzoek hebben uitgevoerd en gesprekken hebben gehouden met tuineigenaren en moestuiniers en andere betrokkenen. De 2^e vraag, de waarde van MtJt voor andere stakeholders is uitgevoerd in het kader van een stage door master studente Renee Spierings. Voor de derde vraag over de mogelijkheden om een duurzaam businessmodel te ontwikkelen is gebruik gemaakt van master thesis van verschillende studenten. De vraag naar een duurzaam businessmodel kwam ook regelmatig aan bod bij de bijeenkomsten met de begeleidingscommissie en de initiatiefnemers van MtJt. De inzichten over een duurzaam businessmodel voor MtJt ontwikkelden zich tijdens het project. Uiteindelijk is er voor gekozen een aantal mogelijke ontwikkelingsrichtingen te benoemen.

Vraag 1. Wat is de betekenis van MtJt voor tuineigenaren en moestuiniers

De werkzaamheden en activiteiten bij MtJt lijken op die van community gardens. Mensen van verschillende achtergronden komen bij elkaar door samen te tuinieren en voedsel te verbouwen. De studenten van de ACT groep hebben op een rij gezet welke effecten van community gardens er in de literatuur worden benoemd. Vervolgens zijn moestuiniers en tuineigenaren, coaches en de coördinator van MtJt en medewerkers van de gemeente geïnterviewd om zicht te krijgen op de betekenis van MtJt voor tuineigenaren en moestuiniers en of dit overeenkomt met wat er in vorige onderzoek is gevonden.

Uit de literatuurstudie naar de effecten van community gardens kwamen een aantal mogelijke effecten naar voren. De belangrijkste die ook voor MtJt relevant leken zijn:

- toename in sociaal kapitaal,
- toename in empowerment,
- betere gezondheid en
- betere voeding

Hieronder worden ze kort toegelicht en wordt aangegeven wat de bevindingen zijn bij MtJt.

Sociaal kapitaal

Literatuur

Een community garden is niet alleen een plaats om groenten te verbouwen, maar ook een plaats om vriendschappen op te bouwen [1,2]. Tuiniers die het moeilijk vinden om sociaal contact op te bouwen, beschouwen de community garden als een veilige plek om mee te draaien in een groep. Ook is aangetoond dat de tuin een plaats is waar wederkerigheid een belangrijk terugkerend thema is [1]. Kortom, community gardens dienen als potentiële locaties voor het opbouwen van een gemeenschap. Een sociaal netwerk waarin men werkt aan gezamenlijke doelen en waarin vertrouwen en wederkerigheid ontwikkelen. Gemeenschap is een algemene indicator voor de aanwezigheid van sociaal kapitaal [3]. Verschillende onderzoekers vonden een toename in sociale cohesie, sociale steun en sociale connecties door de community garden [4,5,6,7,8,9]. In het onderzoek is gekeken naar verschillende aspecten van sociaal kapitaal: sociale connecties en netwerken, gezamenlijke activiteiten, sociale steun, samenwerking, gevoel van ergens bijhoren en sociale verantwoordelijkheid.

Resultaten MtJt

Sociaal kapitaal blijkt belangrijk te zijn voor de tuiniers en tuineigenaren die betrokken zijn bij Mijn tuin Jouw tuin. Alle aspecten die hierboven zijn genoemd bleken belangrijk.

Uit de interviews komt naar voren dat MtJt leidt tot toename van sociale contacten en netwerk met de mensen in de buurt. Dit wordt bevestigd door de meerderheid van de tuiniers, tuineigenaren en coaches. Uit interviews blijkt dat de respondenten veel belang hechten aan opgedane contacten. Vergroting van het sociale netwerk, en de sociale verbondenheid die voortvloeit uit de opgedane sociale contacten, wordt als prettig ervaren en wordt zeer op prijs gesteld door de meerderheid van de respondenten. Dat blijkt ook uit de volgende quotes:

"Dat ik toch heel erg bezig ben, en, dat je weer eens contact hebt zeg maar, je bent.. ja, ik heb al wel mijn werk heb ik contacten, maar ja dat gaat straks ook wegvallen, dan ben ik heel blij dat ik zo mijn tuintje heb" (tuinier).

"Gewoon, ik vind het gezellig dat ze hier komen. Om de plantjes te planten en zo. Ik ontmoet ze regelmatig en dan drinken we koffie. Dus het is eigenlijk ook een soort contact wat we hebben gemaakt" (tuineigenaar).

tuineigenaren en twee tuiniers gaven aan dat ze steun ervaren door deelname aan het project. Een tuineigenaar zei: *"Ze vragen dan, als u hulp nodig heeft, of als u iets nodig hebt. (...) Dan zeggen, dan moet je het maar zeggen hoor, want ze doen alles"*. Daarnaast vertelden alle vier tuineigenaren en een tuinier dat het project draait rondom 'elkaar helpen'; iets voor een ander doen of betekenen. De steun die wordt ervaren draait voor de vier geïnterviewde tuineigenaren met name om de aanspraak die zij hebben door de activiteiten in de tuin. Ook gaven verschillende tuiniers aan dat ze steun ervaren, waarbij een geïnterviewde tuinier aangaf dat ze een andere tuinier belt wanneer ze problemen heeft. Daarbij speelt emotionele steun ook een rol. Drie tuiniers gaven aan dat ze emotionele steun ervaren. Er kan met de deelnemers van het project over persoonlijke dingen worden gepraat, zoals deze tuinier aangaf: *"Je maakt een praatje, iedereen vraagt hoe het met je gaat. Je hebt het echt gewoon ook over je persoonlijke dingen, en dat maakt eigenlijk die band tussen iedereen ook gewoon veel sterker, en dat maakt het gewoon leuk om hier te zijn"*. Dit wordt echter niet erkend door alle deelnemers aan het project.

MtJt verbindt de deelnemers met een aantal belangrijke lokale organisaties zoals de Voedselbank en de sponsor. Verder is er sprake van regelmatig sociaal contact tussen de tuineigenaren en de tuiniers. Tijdens het onderzoek werden er weinig specifieke gezamenlijke activiteiten georganiseerd vanuit MtJt. De meerderheid van de deelnemers gaf echter aan interesse te hebben in deelname aan gezamenlijke activiteiten.

Verder is uit de interviews gebleken dat de respondenten veel steun ervaren door de contacten die zij hebben opgedaan in MtJt. Daarnaast, wordt samenwerking onderling als belangrijk en fijn ervaren. Hierin komt vooral naar voren dat delen erg belangrijk wordt ondervonden. Het gevoel van erbij horen is belangrijk. Vooral bij de meeste tuineigenaren blijken de sociale contacten gevoelens van eenzaamheid te verminderen.

Tot slot wordt de ervaren sociale verantwoordelijkheid, het omzien naar elkaar, ervaren als belangrijk. Geconcludeerd, kan worden vastgesteld dat sociaal kapitaal als een grote meerwaarde wordt gezien door alle deelnemers van Mijn tuin Jouw tuin. Wat aangeeft dat het project meer is dan tuinieren alleen.

Empowerment

Empowerment is de capaciteit van mensen om controle te hebben over hun leven [10], en daarmee. Het gaat er over mensen in staat te stellen om, bijvoorbeeld, langer thuis te blijven wonen of (opnieuw) deel te nemen aan de maatschappij. Indicatoren voor empowerment zijn betekenisgeving, zelfbewustzijn, zelfbeeld, zelfvertrouwen, ervaren verantwoordelijkheid, inzet van talenten, invloed en zeggenschap en participatie [11].

Resultaten MtJt

Uit de interviews is gebleken dat het project MtJt de tuiniers een grote mate van zelfstandigheid toekent. Zij genieten de vrijheid om zelf beslissingen over hun eigen stukje tuin te maken, en zijn

goed in staat dit te doen. De mogelijkheid om zelf groente en fruit te verbouwen draagt volgens sommige tuiniers bij aan hun mate van zelfredzaamheid, een aspect dat voor de gemeente zeer belangrijk blijkt te zijn. Uit de interviews komt niet naar voren dat het project bijdraagt aan de zelfredzaamheid van de tuineigenaren. De tuiniers beschrijven hun betrokkenheid bij het project MtJt als een constant leerproces, waarbij zij groeien in hun (sociale) vaardigheden. Door middel van het internet en door onderling kennis te delen leren zij nieuwe dingen. In de interviews kwam ook naar voren dat de tuiniers zich bewust zijn van de verantwoordelijkheden die bij het project komen kijken, en dat zij zich hier goed aan kunnen houden.

Uit de interviews komt ook naar voren dat het project MtJt het zelfbeeld van de tuiniers ten goede komt. De deelnemers ervaren een groei in zelfvertrouwen, zelfkennis en een gevoel van nuttig zijn, iets waar de aanmoedigende rol van de coaches een belangrijke bijdrage aan levert.

Een beperkt aantal mensen heeft zich uitgelaten over betekenisgeving. Een aantal deelnemers gaf aan dat zij het belangrijk vonden iets voor hun medemens te kunnen betekenen. Ook noemden een aantal deelnemers dat ze door het project een doel in hun leven hebben.

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat vele aspecten van empowerment terugkomen in de interviews. Deze hebben echter vooral betrekking op empowerment van de tuiniers.

Gezondheid en gezonde voeding

Uit de literatuur zijn een aantal onderzoeken naar voren gekomen die aangeven dat een community garden leidt tot gezonder gedrag en beter ervaren gezondheid. Het gaat om een toename in fysieke activiteit, gezonder eten en een betere mentale gezondheid [7,8,12,13,14]. Ook tonen onderzoeken een afname in stress en depressieve gevoelens [15,16,17].

Groente en fruit zijn de voornaamste producten die verbouwd worden in een *community garden* en bij MtJt en daarom is de aandacht met name gericht op de inname van groente en fruit en de link hiervan met *community gardening*. Verschillende studies hebben aangetoond dat *community gardening* leidt tot verbeterd voedingsgedrag. Bij zowel volwassenen als kinderen is dit met name te danken aan een toename in groente- en fruitconsumptie [18,19,20,21].

Resultaten MtJt

Deelnemers denken bij hun eigen gezondheid vooral aan het ontbreken van fysieke mankementen, het kunnen doen wat je wilt en gezonde voeding. Echter, na doorvragen blijkt dat de deelnemers andere aspecten, zoals ontspanning, ook categoriseren onder hun ervaren gezondheid. Er zijn verschillen tussen de tuiniers en de tuineigenaren in effecten van MtJt op de ervaren gezondheid. Zo geven bijna alle tuiniers aan dat zij ervaren dat zij meer beweging, meer ontspanning en minder stress ervaren sinds hun deelname aan het project. De tuineigenaren geven aan dat zij over het algemeen weinig effecten op hun fysieke en mentale gezondheid ervaren.

De deelnemers hebben over het algemeen een goed beeld over wat een gezond voedingspatroon inhoudt. Deelnemers rapporteren geen grote veranderingen in dagelijkse voedingspatroon. Toch wordt er aangegeven dat het voedingspatroon wel is verbeterd en worden er meer verbeteringen het grootst op het moment dat er het meest groente beschikbaar is. Redenen voor deze veranderingen zijn: introductie nieuwe voedingsmiddelen, verhoogde toegang tot voedingsmiddelen en het gevoel van zelf producten verbouwen en dit eten. Er wordt veel waarde gehecht aan de biologische teelt van de producten. Veel deelnemers geven aan dat ze de zelf verbouwde producten beter en voller vinden smaken dan die uit de supermarkt. De versheid van de zelf verbouwde producten wordt belangrijk gevonden.

Samenvattend: Wat is de betekenis van MtJt voor tuineigenaren en moestuiniers

We concluderen dat MtJt leidt tot:

- meer sociale contacten, sociale steun en het gevoel van erbij horen bij tuiniers en tuineigenaren (sociaal kapitaal);

- een positiever zelfbeeld en betekenisgeving bij tuiniers en tuineigenaren en toename in zelfredzaamheid en verantwoordelijkheidsgevoel bij tuiniers (empowerment);
- een betere fysieke gezondheid en meer ontspanning bij tuiniers en gezonder eten bij tuiniers en tuineigenaren.

Figuur 1 Overzicht van de betekenis van MtJt voor tuiniers en tuineigenaren.

Vraag 2. Wat is de waarde van MtJt voor stakeholders en hoe kan deze gebruikt worden voor de verdere ontwikkeling van MtJt

Aanpak

Om deze tweede vraag over de waarde van MtJt voor stakeholders in beeld te brengen zijn zeven interviews gehouden met medewerkers van de gemeente Barneveld, welzijnsorganisatie Malkander, Voedselbank Ede, adviesorganisaties Spectrum Elan en Transitiehuizen. Daarnaast zijn er twee workshops gehouden. Een was een workshop over MtJt tijdens een netwerkevent dat zich richt op het creëren van verbindingen tussen bestuurders, wetenschappers, burgerinitiatieven en sociaal ondernemers als onderdeel van de afsluiting van het onderzoeksprogramma Social Innovation for Value Creation organiseert Wageningen University & Research (WUR). Een andere workshop was bij de Business development in Wageningen

Resultaten

Uit de interviews blijkt dat de stakeholders vooral toegevoegde waarde van het project zien voor de samenleving. Zij benoemen met name de betekenis voor tuineigenaren en tuiniers: het onderhouden van de tuinen, het langer zelfstandig thuis kunnen wonen van ouderen, de toegang tot gezond voedsel, de toegang tot goedkoop voedsel, toename in sociale contacten van tuiniers en tuineigenaren, meer structuur in het leven van de tuiniers en taalontwikkeling en empowerment van tuiniers.

De toegevoegde waarde van MtJt voor hun eigen organisatie vinden zij minder duidelijk. Uit de interviews kwam naar voren dat de respondenten verschillende doelen zien voor MtJt, wat onduidelijk geeft over de identiteit. Sommige respondenten zien MtJt als een initiatief dat tuinen onderhoudt,

anderen als een initiatief dat eenzaamheid vermindert of inwoners activeert. Het is voor een deel van de respondenten ook niet duidelijk op welke doelgroepen MtJt zich richt of zou kunnen richten.

De respondenten herkennen dat het project belangrijk is maar verwachten niet dat hun organisatie structureel zal bijdragen aan MtJt. Ze zien waarde in het uitwisselen van ervaring en kennis.

De respondenten ervaren MtJt als een professioneel initiatief door de ervaring van de oprichters en ook doordat er een stichting is opgericht. Als innovatief aspect van het project benoemen respondenten het tuinieren in particuliere tuinen, dit wordt gezien als een voorbeeld van de opkomende deeleconomie. Als het gaat om structurele financiering geeft alleen gemeente Barneveld aan hier mogelijkheden te zien als organisatie, als Mijn Tuin Jouw Tuin zich aan zou sluiten bij Welzijn Barneveld zouden zij indirect door de gemeente gefinancierd kunnen worden. Overige respondenten zagen niet dat hun organisatie bij zou dragen aan structurele financiering.

Vraag 3. Zijn er mogelijkheden om een duurzaam businessmodel te ontwikkelen om het initiatief stevig neer te zetten en er voor coördinatoren en projectontwerper een inkomen uit te kunnen halen?

Voor veel sociale groene initiatieven zoals MtJt is het een uitdaging te komen tot een duurzaam business model waarbij hun ambities en hun continuïteit gerealiseerd kunnen worden. Deze uitdaging is op verschillende wijzen opgepakt. De suggesties van alle stakeholders zijn besproken, er is gekeken naar manieren waarop vergelijkbare initiatieven inkomsten genereren en er zijn discussies gevoerd met de begeleidingscommissie. Deze activiteiten resulteerden in verschillende suggesties om te komen tot duurzame financiering van het initiatief. We vatten ze samen in drie sporen.

Spoor 1. Waarderen van de activerende waarde van MtJt

- Sommige stakeholders wijzen op de activerende werking van MtJt. Organisaties als de gemeentes, RIBW, UWV en woningcorporaties hebben voordeel bij het project en willen mogelijk een bijdrage leveren. dat deze daar mogelijk geld in willen steken.
- Anderen wijzen op het belang voor vluchtelingenwerk, ouderenorganisaties, bedrijven, lokale projecten, Food Valley en ook de gemeente.

Spoor 2. Formele aanbieder van zorg- en welzijnsdiensten

- Een andere optie voor structurele financiering is het begeleiden van inwoners met een indicatie voor dagbesteding. Op dit moment wordt er binnen MtJt niet met mensen met een indicatie gewerkt en dit heeft als voordeel dat mensen niet als hulpbehoevend worden behandeld en daardoor zich ook niet zo voelen, dit vinden de respondenten een positief punt. Maar omdat er toch een potentieel verdienmodel achter schuilt, is het een optie die volgens de respondenten overwogen moet worden.
- Een optie die wordt genoemd is onderdeel worden van een welzijnsorganisatie die door de gemeente wordt gefinancierd. Als MtJt een aanbod wordt van de reguliere welzijnsorganisatie, dan worden de activiteiten indirect door de gemeente gefinancierd.

Spoor 3. Commerciële activiteiten

- Een mogelijkheid die wordt genoemd is het onderhoud van tuinen bij particulieren die daarvoor een financiële bijdrage betalen.
- Een andere mogelijkheid is tuinieren in bedrijfstuinen. Bedrijven staan graag bekend als een maatschappelijk betrokken organisatie, dit om zich te onderscheiden van de concurrentie. Een manier voor hen om dit te doen is door samen te werken met MtJt. MtJt zou hier aan de slag kunnen met het aanleggen van moestuintjes in ruil voor een vergoeding, omdat deze bedrijven nu geen kosten meer hebben aan het onderhoud. Vervolgens kan er in deze tuinen getuinierd worden door een gemengde groep van de oorspronkelijke deelnemers van MtJt en de werknemers van het bedrijf. Op deze manier ervaren ook de werknemers van het bedrijf de positieve effecten van het project, zoals bijvoorbeeld het verminderen van stress.
- Een andere ondernemingsoptie die genoemd in de interviews is het samenwerken met scholen, en net als bij idee over de bedrijventuinen wordt hier geen concrete invulling aan gegeven. Een mogelijke optie als het gaat om samenwerking met scholen is door met de tuincoaches schoolmoestuinen te beginnen tegen een vergoeding. Op deze manier krijgen scholen de mogelijkheid hun leerlingen te leren waar hun eten vandaan komt, hoe het groeit en wat hiervoor nodig is.

Elk van de drie sporen leidt tot een andere identiteit:

1. MtJt blijft een vrijwilligersproject, zoekt naar projectfinanciering als dat passend is en gaat niet op zoek naar structurele financiering. Dit sluit aan bij spoor 1.
2. MtJt beweegt zich richting een welzijns- of zorgaanbieder en begeleidt inwoners met een indicatie of wordt onderdeel van een welzijnsorganisatie. Dit sluit aan bij spoor 2.
3. MtJt verricht meer commerciële activiteiten en krijgt inkomsten door o.a. tuinen bij bedrijven en particulieren te onderhouden. Dit sluit aan bij spoor 3.

Bij het verder verkennen van deze sporen is het belangrijk dat er wordt aangesloten bij de identiteit van MtJt. Belangrijke waarden voor MtJt zijn gelijkwaardigheid, stimuleren van de eigen kracht van mensen, inclusiviteit – iedereen is welkom deel te nemen. Moestuinieren is een middel om mensen met elkaar te verbinden.

Alle 3 sporen hebben hun nadelen. Het nadeel van spoor 1 is dat er geen structurele financiering voor MtJt beschikbaar is. Het nadeel van spoor 2 is dat het initiatief zich ontwikkelt tot een zorg- of welzijns project, waardoor haar identiteit van versterken van eigen kracht van mensen en inclusiviteit onder druk komt te staan. Bovendien verliest het initiatief haar zelfstandigheid. Het nadeel van spoor 3 is dat commerciële activiteiten afleiden van het doel van MtJt. Dit spoor sluit ook niet aan bij de identiteit van MtJt. Om dit verdienmodel toe te passen zal MtJt een ander verhaal en identiteit moeten ontwikkelen.

4 Perspectievolle ontwikkelingsrichting

Een perspectievolle ontwikkelingsrichting voor MtJt is het verbinden van verschillende sporen. De discussies en uitwisseling leidde bij MtJt tot het idee om te gaan samenwerken met zorginstellingen die een tuin hebben.

Het voordeel voor MtJt is dat de tuinen langjarig in beheer kunnen worden genomen. De continuïteit is een groot voordeel in vergelijking met de tuinen bij vaak oudere particulieren. Als particulieren verhuizen, dan stopt het initiatief. Een ander voordeel is dat de tuinen zowel door deelnemers van MtJt als door kwetsbare bewoners van instellingen gebruikt kunnen worden. Het gebruik sluit zo naadloos aan bij de doelstellingen van MtJt.

Er zijn verschillende voordelen voor de zorgaanbieder:

- Onderhoud en beheer van de tuin wordt hen uit handen genomen
- Het biedt kansen bewoners meer te laten genieten van de tuin
- Het biedt kansen voor contact en ontmoetingen tussen de bewoners en buurtgenoten

Concrete invulling: Samenwerking tussen MtJt en Ruimzicht

MtJt is in 2020 een samenwerking aangegaan met Ruimzicht, een instelling voor ouderenzorg in Barneveld.

MtJt zorgt voor de tuiniers en legt verbindingen met andere organisaties, zoals scholen. Verder legt MtJt verhoogde bakken aan waardoor de bewoners ook makkelijker kunnen tuinieren. Er zijn ook plannen om het personeel in de instelling te scholen om met bewoners groene activiteiten uit te voeren. Dit zorgt ervoor dat bewoners meer naar buiten gaan, dat het voor bezoekers aantrekkelijker wordt een ommetje in de tuin te maken en het leidt tot meer levendigheid voor de bewoners. Het sluit naadloos aan bij een doel in de langdurig zorg dat bewoners van instellingen meer participeren in de samenleving.

Ruimzicht geeft MtJt een financiële bijdrage voor hun werkzaamheden. Dit zorgt ervoor dat MtJt haar activiteiten kan uitvoeren.

De samenwerking tussen MtJt en Ruimzicht sluit aan bij een landelijke beweging van initiatieven in de ouderenzorg om bewoners in instellingen meer met groen in aanraking te brengen. Uit ervaringen met groene projecten in de ouderenzorg blijkt dat groene activiteiten van grote betekenis kunnen zijn voor mensen met dementie. In verschillende groene projecten zijn mensen met dementie betrokken bij het onderhoud van de tuin, het telen van groenten, kruiden en bloemen, het verzorgen van dieren. Het is ook een fijne plek om koffie te drinken, te wandelen of een praatje te maken. Het groen stimuleert dat mensen met dementie zinvol bezig zijn, actief zijn, een gestructureerde en fijne dag hebben en andere mensen ontmoeten. Het is voor bezoekers ook fijn om met de bewoners gebruik te maken van het groen en bv een wandeling te maken [22,23].

In de factsheet "[Groene dagbesteding in de stad: een levendige plek voor mensen met dementie](#)" zijn verschillende voorbeelden en ervaringen beschreven.

Met het programma [Grijs, Groen en Gelukkig](#) stimuleert het IVN dat veel meer ouderen, waaronder ouderen die in instellingen wonen, de positieve effecten van de natuur kunnen ervaren. Vanuit Grijs, Groen & Gelukkig werkt IVN actief samen met de ouderenzorg. IVN biedt:

1. Een [aanpak](#) voor het betrekken van de buurt en het leveren van **advies en middelen** om ouderen groen echt te laten beleven.
2. Een [uitgebreid trainingsaanbod](#) voor zorgverleners, mantelzorgers en vrijwilligers.
3. Inspiratie voor het [fysiek vergroenen](#) van de omgeving in en rondom de zorginstelling.

Concluderend

Samenwerking van MtJt met een zorginstelling is kansrijk en levert voor beide partijen voordelen.

Voor de verdere ontwikkeling van dit spoor is het aan te raden samenwerking te zoeken met instellingen die de meerwaarde zien van participeren in het groen en aansluiting te vinden bij de programma's van het IVN die gericht zijn op het vergroenen van de zorgsector.

Literatuur

1. Teig, E., Amulya, J., Bardwell, L., Buchenau, M., Marshall, J. A., & Litt, J. S. (2009). Collective efficacy in Denver, Colorado: Strengthening neighborhoods and health through community gardens. *Health & Place*, 15(4), 1115-1122.
2. Chan, J., Pennisi, L. & Francis, C. A. (2016). Social-ecological refuges: Reconnecting in community gardens in Lincoln, Nebraska. *Journal of Ethnobiology*, 36(4), 842-860.
3. Putnam, R. D. (2001). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and Schuster.
4. Alaimo, K., Reischl, T. M., & Allen, J. O. (2010). Community gardening, neighborhood meetings, and social capital. *Journal of community psychology*, 38(4), 497-514.
5. Hancock, T. (2001). People, partnerships and human progress: building community capital. *Health Promotion International*, 16(3), 275-280.
6. Firth, C., Maye, D., & Pearson, D. (2011). Developing "community" in community gardens. *Local Environment*, 16(6), 555-568.
7. Wakefield, S., Yeudall, F., Taron, C., Reynolds, J., & Skinner, A. (2007). Growing urban health: community gardening in South-East Toronto. *Health promotion international*, 22(2), 92-101.
8. Armstrong, D. L. (2000). A survey of community gardens in upstate New York: Implications for health promotion and community development. *Health & place*, 6(4), 319-327.
9. Veen, E. J., Bock, B. B., Van den Berg, W., Visser, A. J., & Wiskerke, J. S. C. (2016). Community gardening and social cohesion: different designs, different motivations. *Local Environment*, 21(10), 1271-1287.
10. Ferguson, H. & Kepe, T. (2011). Agricultural cooperatives and social empowerment of women: A Ugandan case study. *Development in Practice*, 21(3), 421-429.
11. Zimmerman, M. A. (1995). Psychological empowerment: Issues and illustrations. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 581-599.
12. Dickinson, J., Duma, S., Paulsen, H., Rilveria, L., Twiss, J., Weinman, T. (2003). Community gardens: lessons learned from California healthy cities and communities. *American Journal of Public Health*, 93, 1435-1438.
13. Sommerfeld, A. J., Waliczek, T. M., & Zajicek, J. M. (2010). Growing minds: evaluating the effect of gardening on quality of life and physical activity level of older adults. *HortTechnology*, 20(4), 705-710.
14. Kingsley, J., Townsend, M., Henderson-Wilson, C. (2009). Cultivating health and well-being: Members' perceptions of the health benefits of a Port Melbourne community garden. *Leisure Studies*, 28(2), 207-209.
15. Mossakowski, K. N. (2014). Stress and Mental Illness. *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Health, Illness, Behavior, and Society*, 2154-2160.
16. Berg, van den, A. E., Winsum-Westra, van, M., Vries, de, S., & Dillen, van, S. M. (2010). Allotment gardening and health: a comparative survey among allotment gardeners and their neighbors without an allotment. *Environmental Health*, 9(1), 74.
17. Austin, E. N., Johnston, Y. A., & Morgan, L. L. (2006). Community gardening in a senior center: A therapeutic intervention to improve the health of older adults. *Therapeutic Recreation Journal*, 40(1), 48.
18. Alaimo, K., Packnett, E., Miles, R. A., & Kruger, D. J. (2008). Fruit and vegetable intake among urban community gardeners. *Journal of nutrition education and behavior*, 40(2), 94-101.
19. D'Abundo, M. L., & Carden, A. M. (2008). "Growing wellness": The possibility of promoting collective wellness through community garden education programs. *Community Development*, 39(4), 83-94.
20. Draper, C., & Freedman, D. (2010). Review and analysis of the benefits, purposes, and motivations associated with community gardening in the United States. *Journal of Community Practice*, 18(4), 458-492.
21. McAleese, J. D., & Rankin, L. L. (2007). Garden-based nutrition education affects fruit and vegetable consumption in sixth-grade adolescents. *Journal of the American Dietetic Association*, 107(4), 662-665.

-
22. Hassink, J.; Vaandrager, L.; Buist, Y.; de Bruin, S. Characteristics and challenges for the development of nature-based adult day services in urban areas for people with dementia and their family caregivers. *Int. J. Environ. Res. Public Health* **2019**, *16*(8): 1337 (<https://doi.org/10.3390/ijerph16081337>).
23. De Bruin, S.R.; Buist, Y.; Hassink, J.; Vaandrager, L. "I want to make myself useful": the value of nature-based adult day services in urban areas for people with dementia and their family carers. *Ageing Soc.* 2019. doi:10.1017/S0144686X19001168.

Wageningen University & Research
Wetenschapswinkel
Postbus 9101
6700 HB Wageningen
T (0317) 48 39 08
E wetenschapswinkel@wur.nl

www.wur.nl/wetenschapswinkel

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 5.000 medewerkers en 12.000 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.